Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MACIEJ SZPUNAR
esitatud 7. augustil 2018 [1]

Kohtuasi C-327/18 PPU

Minister for Justice and Equality
versus
R O

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud High Court (kõrge kohus, Iirimaa))

Eelotsusetaotlus – ELL artikkel 50 – Euroopa Liidust välja astumine – Õigusalane koostöö kriminaalasjades – Raamotsus 2002/584/JSK – Euroopa vahistamismäärus

Sissejuhatus

1. Me teame, et me ei tea peaaegu midagi Euroopa Liidu ning Suurbritannia ja Põhja-Iirimaa Ühendkuningriigi (edaspidi „Ühendkuningriik“) tulevasest õigussuhtest.

2. Ent kas sel on tähtsust seoses Ühendkuningriigi poolt Iirimaale saadetud Euroopa vahistamismäärusega, mis anti välja enne Brexiti tähtpäeva? Ei ole. Euroopa vahistamismäärust tuleb endiselt täita. Täpselt nagu varem.

3. See on kokkuvõetult minu pakutud lahendus käesolevas asjas, mis sai alguse High Courti (kõrge kohus, Iirimaa) eelotsusetaotlusest.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

4. Nagu on märgitud nõukogu raamotsuse 2002/584/JSK [2] põhjenduses 6, on selles otsuses ette nähtud Euroopa vahistamismäärus „esimene kindel meede kriminaalõiguse valdkonnas, millega kohaldatakse vastastikuse tunnustamise põhimõtet, mida Euroopa Ülemkogu [3] nimetas õigusalase koostöö nurgakiviks“.

1 Algkeel: inglise.

2 Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002 L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34), mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT 2009 L 81, lk 24, edaspidi „raamotsus“).

3 Vt 15. ja 16. oktoobril 1999 Tamperes kogunenud Euroopa Ülemkogu otsus, millele viidatakse raamotsuse põhjenduses 1.

5. Raamotsuse põhjendus 10 kinnitab, et „Euroopa vahistamismääruse toimimine põhineb suurel liikmesriikidevahelisel usaldusel. Selle kohaldamise võib peatada ainult siis, kui üks liikmesriik on raskelt ja jätkuvalt rikkunud [ELL] artikli 6 lõikes 1 sätestatud põhimõtteid ja kui rikkumise on [ELL] artikli 7 lõike 1 alusel kindlaks teinud nõukogu ja sellel on artikli 7 lõikes 2 sätestatud tagajärjed“.

6. Raamotsuse artiklis 1 „Euroopa vahistamismääruse määratlus ja selle täitmise kohustus“ on sätestatud:

„1. Euroopa vahistamismäärus on liikmesriigi väljaantud kohtuotsus, et teine liikmesriik võtaks tagaotsitava vahi alla ja annaks ta üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks.

2. Liikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele.

3. Käesolev raamotsus ei mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on kirja pandud Euroopa Liidu lepingu artiklis 6.“

7. Raamotsuse 3. peatükk, mis hõlmab artikleid 26–30, käsitleb „Üleandmise mõju“.

8. Raamotsuse artikli 26 „Vahistamismäärust täitvas liikmesriigis vahi all peetud aja mahaarvestamine“ lõikes 1 on sätestatud:

„Vahistamismääruse teinud liikmesriik arvab määratud vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme tulemusel vahistamismääruse teinud liikmesriigis kantava karistuse kogupikkusest maha vahi all pidamise kogu kestuse, mis tulenes Euroopa vahistamismääruse täitmisest.“

9. Raamotsuse artikli 27 „Kohtu alla andmise võimalused muude süütegude eest“ lõige 2 on sõnastatud järgmiselt:

„[…] üleantavat isikut [ei tohi] kohtu alla anda, määrata talle karistust või muul viisil võtta temalt vabadust süüteo eest, mis on toime pandud enne üleandmist ja mis on muu süütegu kui see, mille eest ta üle anti.“

10. Raamotsuse artikli 28 ese on „Üleandmine või sellele järgnev väljaandmine“ (kolmandasse riiki).

Iirimaa õigus

11. Raamotsuse sätted on võetud Iirimaa õigusse üle 2003. aasta Euroopa vahistamismääruse seadusega (The European Arrest Warrant Act, 2003) koos muudatustega.

Ühendkuningriigi õigus

12. Raamotsuse sätted on võetud Ühendkuningriigi õigusse üle 2003. aasta väljasaatmise seadusega (The Extradition Act 2003).

Faktilised asjaolud ja menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus

13. Ühendkuningriigi õigusasutused nõudsid R O üleandmist kahe Euroopa vahistamismäärusega, mis tehti 27. jaanuaril ja 4. mail 2016 ning mille High Court (kõrge kohus, Iirimaa) kinnitas täitmiseks vastavalt 1. veebruaril ja 10. mail 2016, eesmärgiga esitada süüdistus mõrva, süütamise ja vägistamise eest, millest igaühe puhul võidakse maksimaalse karistusena määrata eluaegne vangistus.

14. R O peeti Iirimaal kinni esimese Euroopa vahistamismääruse alusel 3. veebruaril 2016 ning ta on olnud sellest peale vahi all. Teise vahistamismääruse alusel peeti ta kinni 4. mail 2016 ja ta on endiselt vahi all.

15. R O on esitanud vastuväited oma väljaandmisele Ühendkuningriiki seoses muu hulgas probleemidega, mis tekivad Ühendkuningriigi Euroopa Liidust väljaastumisel, ja seoses Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artikliga 3, väites, et teda võidakse ebainimlikult või väärikust alandavalt kohelda, kui ta Ühendkuningriigile üle antakse ja Põhja-Iirimaal Maghaberry vanglasse paigutatakse. Ta väidab, et ei ole selge, kuidas tagatakse tema raamotsusest tulenevad õigused pärast Ühendkuningriigi EList välja astumist.

16. R O halva tervise tõttu toimus kohtuistung tema asjas alles 27. juulil 2017.

17. High Court (kõrge kohus, Iirimaa) tegi 2. novembril 2017 otsuse, milles ta kaalus vastustaja väidet, et teda ootaks Põhja-Iirimaale saatmise korral ees ebainimlik ja väärikust alandav kohtlemine, ning lükkas Brexiti küsimuse lahendamise sõnaselgelt edasi. High Court (kõrge kohus, Iirimaa) märkis,[4] et EIÕK artikli 3 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 4 puhul tuleb kohaldada sarnaseid kriteeriume.[5] High Court (kõrge kohus, Iirimaa) tuvastas, et on olemas konkreetne ja ajakohane teave Maghaberry vangla kinnipidamistingimuste kohta, mis annavad alust arvata, et R O-l on oma nõrgestatud seisundi tõttu reaalne risk sattuda ebainimliku ja väärikust alandava kohtlemise ohvriks. Arvestades eelviidatud sätetega, nagu Irish Supreme Court (Iirimaa kõrgeim kohus) ja Euroopa Kohus on neid tõlgendanud, ja olles oma menetluses esitatud tõendid läbi vaadanud, palus High Court (kõrge kohus, Iirimaa) Ühendkuningriigilt lisateavet tingimuste kohta, mille kohaselt R Od hakatakse Ühendkuningriigile üleandmise korral kinni pidama.

18. 16. aprillil 2018 esitas vahistamismääruse teinud Laganside Court in Belfast (Belfasti Laganside'i kohus, Põhja-Iirimaa, Ühendkuningriik) teabe selle kohta, kuidas Põhja-Iirimaa vanglateenistus (Northern Irish Prison Service) kavatseb maandada vastustaja riski sattuda Põhja-Iirimaal ebainimliku või väärikust alandava kohtlemise ohvriks.

19. High Court (kõrge kohus, Iirimaa) on tagasi lükanud kõik R O väited peale nende kahe, mis on seotud Brexiti tagajärgedega ja EIÕK artikliga 3.

20. High Court (kõrge kohus, Iirimaa) märgib, et vastavalt ELL artikli 50 lõikele 2 teatas Ühendkuningriik 29. märtsil 2017 Euroopa Ülemkogule oma kavatsusest astuda EList välja. Kui muudest kokkulepetest ei tulene teisiti, astub Ühendkuningriik selle teate alusel EList välja vastavalt ELL artikli 50 sätetele 29. märtsil 2019.

21. High Court (kõrge kohus, Iirimaa) leiab, et kui R O üle antakse, on väga tõenäoline, et ta jääb Ühendkuningriigis vanglasse pärast 29. märtsi 2019, see tähendab pärast Ühendkuningriigi Euroopa Liidust välja astumist. Olukorra reguleerimiseks võidakse sisse seada üleminekukord, mida kohaldatakse vahetult pärast seda, ning lõpuks võivad Euroopa Liit ja Ühendkuningriik sõlmida kokkuleppeid omavaheliste tulevaste suhete kohta niisugustes valdkondades nagu raamotsusega hõlmatud valdkond.

22. Ent praeguse seisuga ei ole selgust, kas sellised kokkulepped sõlmitakse ja kui sõlmitakse, siis mis laadi asjakohased meetmed võetakse. Muu hulgas ei ole selgust küsimuses, kas Ühendkuningriigi jurisdiktsioonis viibiva ELi kodaniku õigus, et vaidluse korral lahendab asjakohased ELi õiguse küsimused Euroopa Kohus, kehtib pärast Ühendkuningriigi väljaastumist edasi.

4 Ära toodud Irish Supreme Courti (Iirimaa kõrgeim kohus) otsuses Minister for Justice *vs*. Rettinger [2010] IESC 45.

5 Vt 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198).

23. High Court (kõrge kohus, Iirimaa) viitab oma eelotsusetaotluses samuti, et ehkki ta esitab käesolevas asjas sisuliselt samad küsimused, mis Irish Supreme Court (Iirimaa kõrgeim kohus) esitas märtsis 2018 kohtuasjas KN *vs.* Minister for Justice and Equality,[6] mis on praegu Euroopa Kohtu menetluses,[7] vajab ta kiiremat vastust, kuna R O on vahi all.

Euroopa Kohtule esitatud küsimused

24. Eeltoodud taustal esitas High Court (kõrge kohus, Iirimaa) 17. mai 2018. aasta kohtumäärusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 18. mail 2018, eelotsuse saamiseks järgmised küsimused:

„Võttes arvesse

a) seda, et Ühendkuningriik on esitanud ELL artikli 50 kohase teate;

b) ebakindlust selle suhtes, milliste kokkulepetega hakatakse reguleerima Euroopa Liidu ja Ühendkuningriigi vahelisi suhteid pärast Ühendkuningriigi väljaastumist; ja

c) sellest tulenevat ebakindlust küsimuses, mil määral saaks [R O] praktikas kasutada aluslepingutest, hartast või asjakohastest õigusaktidest tulenevaid õigusi, kui ta Ühendkuningriigile üle antakse ja ta jääb vangistusse pärast Ühendkuningriigi väljaastumist,

1. Kas taotluse saanud liikmesriik on Euroopa Liidu õiguse kohaselt kohustatud keelduma Euroopa vahistamismääruse alusel Ühendkuningriigile üle andmast isikut, kelle üleandmine oleks muidu liikmesriigi õiguse kohaselt nõutav,

   i) kõikidel juhtudel?

   ii) mõnel juhul, võttes arvesse konkreetse juhtumi asjaolusid?

   iii) mitte mingil juhul?

2. Millised on, juhul kui vastus esimesele küsimusele on niisugune nagu esimese küsimuse alapunktis ii, need kriteeriumid või kaalutlused, mida taotluse saanud liikmesriigi kohus peab hindama tuvastamaks, kas üleandmine on keelatud?

3. Kas taotluse saanud liikmesriigi kohus on teise küsimuse kontekstis kohustatud Euroopa vahistamismääruse täitmist puudutava lõpliku otsuse tegemise edasi lükkama, et oodata ära suurem selgus küsimuses, milline asjakohane õiguslik kord kehtestatakse pärast taotluse esitanud asjaomase liikmesriigi väljaastumist liidust

   i) kõikidel juhtudel?

   ii) mõnel juhul, võttes arvesse konkreetse juhtumi asjaolusid?

   iii) mitte mingil juhul?

6 Kohtuasi C-191/18.

7 See eelotsusetaotlus esitati 12. märtsil 2018. KN, kes mõisteti Ühendkuningriigis süüdi maksupettuses ja kellele määrati vabadusekaotuslik karistus, põgenes Iirimaale ajal, mil ta viibis kautsjoni alusel vabaduses, oodates kohtuotsust. Seejärel andis Ühendkuningriigi kohus tema suhtes välja Euroopa vahistamismääruse. Nagu ka praeguses asjas, soovib Supreme Court (Iirimaa kõrgeim kohus) sisuliselt teada, kas Brexiti tagajärjed on sellised, et ta peaks muutma oma õiguslikku hinnangut selles kohtuasjas. Euroopa Kohtu president ei rahuldanud taotlust lahendada asi kiirendatud menetluses vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 105 lõikele 1. Eelkõige leidis Euroopa Kohus, et asjaolu, et Ühendkuningriik võib lähitulevikus Euroopa Liitu mitte enam kuuluda ja seejuures mitte enam kohaldada liidu õigust, sealhulgas raamotsuse sätteid, ei muuda iseenesest põhikohtuasja poolte jaoks asja kiireloomuliseks. Vt Euroopa Kohtu presidendi 30. mai 2018. aasta määrus KN (C-191/18, ei avaldata, EU:C:2018:383, punkt 21).

4. Millised on, juhul kui vastus kolmandale küsimusele on niisugune nagu kolmanda küsimuse alapunktis ii, need kriteeriumid või kaalutlused, mida taotluse saanud liikmesriigi kohus peab hindama tuvastamaks, kas ta on kohustatud Euroopa vahistamismääruse täitmist puudutava lõpliku otsuse tegemise edasi lükkama?“

Kiirmenetlus

25. Eelotsusetaotluse esitanud kohus taotles samas 17. mai 2018. aasta määruses, et käesolev eelotsusetaotlus lahendataks Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 alusel kiirmenetluses.

26. Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et eelotsusetaotlus tõstatab küsimusi seoses ELTL kolmanda osa V jaotises reguleeritud valdkonnaga, see tähendab seoses politsei- ja õigusalase koostööga (4. peatükk), et R O on praegu vahi all pelgalt Ühendkuningriigi välja antud Euroopa vahistamismääruste alusel ning et Euroopa Kohtu otsus on vajalik, et ta saaks teha käesolevas asjas lõpliku otsuse.

27. Kiireloomulisuse põhjusena on esitatud fakt, et tavalise või isegi kiirendatud eelotsuse menetluse puhul võib märkimisväärselt pikeneda aeg, mil R O – kelle suhtes kehtib kriminaalmenetluse läbiviimiseks esitatud Euroopa vahistamismääruse puhul süütuse presumptsioon – viibib vahi all.

28. Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab samuti, et Iirimaal on praegu kaheksa juhtumit, kus isikud on Iirimaal vahi all ainult Ühendkuningriigi tehtud Euroopa vahistamismääruste alusel ja kus üleandmise vastu on esitatud Brexitiga seotud argument, mille kohaselt kohus ei peaks neid üle andma. Eelotsusetaotluse esitanud kohus lisab, et vahi all on teisigi isikuid, kes kannavad Iirimaal määratud ja varsti lõppevaid karistusi ning kes võetakse pärast seda kuni Ühendkuningriigile üleandmiseni vahi alla, kuid kelle asjade menetlemine tuleb edasi lükata, kuniks Brexitiga seotud küsimus on lahendatud. Neile isikutele lisandub hulk teisi, kes on kinni peetud Ühendkuningriigi tehtud Euroopa vahistamismääruste alusel, kuid siis kautsjoni vastu vabastatud kuni nende üleandmise küsimuse lahendamiseni, ja kes on samuti Brexitiga seotud küsimuse tõstatanud. Pealegi on Iirimaa saanud Ühendkuningriigilt „märkimisväärse hulga“ seni veel täitmata Euroopa vahistamismäärusi, mistõttu tõenäoliselt peetakse kinni veel „tagaotsitavaid“.

29. Euroopa Kohtu esimene koda otsustas 11. juunil 2018 ettekandja-kohtuniku ettepanekul ning pärast kohtujuristi ärakuulamist rahuldada eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotluse menetleda eelotsusetaotlust kiirmenetluses. Põhikohtuasja pooled ning Ühendkuningriik ja Euroopa Komisjon esitasid kirjalikud seisukohad. Samad menetlusosalised ning ka Rumeenia osalesid kohtuistungil 12. juulil 2018.

Hinnang

30. Euroopa Kohtult küsitakse sisuliselt, kas olukorras, kus liikmesriik on 1) kooskõlas ELL artikli 50 lõikega 2 teatanud Euroopa Ülemkogule oma kavatsusest Euroopa Liidust välja astuda ja 2) vastavalt raamotsuse asjakohastele sätetele teinud Euroopa vahistamismääruse, nõudes teiselt liikmesriigilt tagaotsitava üleandmist, muudab eelnimetatud väljaastumisteade selle teise liikmesriigi poolt Euroopa vahistamismääruse täitmisel läbi viidava õigusliku hindamise tulemust ja kui see on nii, siis millisel määral.

31. Seetõttu peab Euroopa Kohus otsustama, kas Euroopa vahistamismääruse süsteem jätkab toimimist niikaua, kui Ühendkuningriik tegutseb vahistamismääruse teinud liikmesriigina, ehkki asjaomasele isikule raamotsusest tulenevad õigused ei pruugi enam pärast 29. märtsi 2019 olla kaitstud samal viisil, eelkõige kuivõrd nimetatud riigi õigusasutused ei saa enam kasutada eelotsusetaotluse mehhanismi.

Vastuvõetavus

32. Tuleb kohe rõhutada, et käesolevas asjas ei ole probleeme vastuvõetavusega.

33. Euroopa Kohus on vastavalt ELTL artiklile 267 pädev tegema eelotsuseid, mis käsitlevad aluslepingute tõlgendamist ning liidu institutsioonide õigusaktide kehtivust ja tõlgendamist.

34. Eelotsuse küsimustes viidatakse ELL artiklile 50. Koos eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgete selgitustega ning nende õiguslike küsimuste kirjeldusega, mis tema ees seisavad,[8] on see piisav, et käesolev kohtuasi oleks vastuvõetav. Eelkõige ei ole käesolev asi hüpoteetiline Euroopa Kohtu asjaomase kohtupraktika[9] tähenduses, kuivõrd ELL artiklil 50 on õiguslikud tagajärjed.

35. Lisaks, kui asjad peaksid jääma täpselt sellisteks, nagu nad praegu on, mida käsitletakse üksikasjalikumalt allpool, lõpeb ELL artikli 50 lõike 3 kohaselt liidu õiguse kohaldamine Ühendkuningriigis 29. märtsil 2019. See tähtpäev on nähtavas tulevikus ning igal juhul ajal, mil raamotsuse üleandmise järgset aega käsitlevad sätted avaldavad endiselt oma mõju.

36. Seetõttu, ehkki selline eelotsusetaotlus nagu käesolev ei ole oma laadilt hüpoteetiline, ei tähenda see, et me ei võiks tugineda eeldustele, isegi kui nende eelduste kohaselt jäävad asjad õiguslikult samasugusteks nagu praegu.

37. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib Euroopa Kohtult vastust, mida ta peab vajalikuks[10], et otsustada, kas täita vahistamismäärust. See vastus tuleb anda.

Sisu

38. Sisuline hinnang on struktureeritud järgmiselt: esimesena tuleb üle korrata raamotsuses ette nähtud standardne üleandmismenetlus kahe liikmesriigi vahel. Seejärel käsitlen ELL artikli 50 võimalikke mõjusid üleandmismenetlusele, kui vahistamismääruse teinud kohus asub Ühendkuningriigis. Seejärel käsitlen konkreetseid küsimusi, mille R O on tõstatanud üleandmismenetluse kontekstis, ja viimasena analüüsin Euroopa Kohtu pädevuse küsimust.

Standardne üleandmismenetlus kahe liikmesriigi vahel

39. Euroopa Kohus on korduvalt rõhutanud, et raamotsuse eesmärk on asendada liikmesriikidevaheline mitmepoolne väljaandmissüsteem vastastikuse tunnustamise põhimõttel rajaneva õigusasutustevahelise üleandmissüsteemiga süüdimõistetute kriminaalkaristuste täitmiseks või kahtlustatavatele süüdistuse esitamiseks.[11] Hiljutisemalt on Euroopa Kohus täpsustanud, et see mitmepoolne väljaandmissüsteem „põhineb 13. detsembri 1957. aasta väljaandmise Euroopa konventsioonil[12]“.[13]

8 Mis on täielikult kooskõlas Euroopa Kohtu kodukorra artikliga 94.

9 Vt nt 28. septembri 2006. aasta kohtuotsus Gasparini jt (C-467/04, EU:C:2006:610, punkt 44).

10 Vrd ELTL artikli 267 lõige 2. Vt ka minu ettepanek kohtuasjas AY (C-268/17, EU:C:2018:317, punktid 25 ja 26).

11 Alates 3. mai 2007. aasta kohtuotsusest Advocaten voor de Wereld (C-303/05, EU:C:2007:261, punkt 28).

12 Euroopa Nõukogu konventsioon. Vt väljaandmise Euroopa konventsioon. Tekst avaldatud: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/024.

13 Vt 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 75); 10. novembri 2016. aasta kohtuotsus Kovalkovas (C-477/16 PPU, EU:C:2016:861, 25) ning 10. novembri 2016. aasta kohtuotsus Poltorak (C-452/16 PPU, EU:C:2016:858, punkt 24).

40. Raamotsuses Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise aluseid käsitlevad põhitingimused on Euroopa Kohtule juba hästi teada:[14] raamotsuse artikli 1 lõikes 2 on sätestatud, et liikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele. Seega võivad vahistamismäärust täitvad õigusasutused keelduda sellise määruse täitmisest vaid raamotsuses ammendavalt loetletud täitmata jätmise juhtudel[15] ning Euroopa vahistamismääruse täitmisele võib kohaldada ainult ühte nimetatud otsuses ammendavalt nimetatud tingimustest.[16] Seega on Euroopa vahistamismääruse täitmine reegel ning selle täitmata jätmine on mõeldud erandina, mida tuleb tõlgendada kitsalt.[17]

41. Raamotsuse artiklis 3 on sätestatud Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise kohustuslikud alused ning artiklites 4 ja 4a on loetletud Euroopa vahistamismääruse täitamata jätmise vabatahtlikud alused.[18] Lisaks võib Euroopa vahistamismääruse tingimuseks seada ainult[19] ühe raamotsuse artiklis 5 sätestatud tingimustest.[20]

42. Raamotsuse aluseks olev vastastikuse tunnustamise põhimõte, mis algul töötati välja seoses siseturu vabadustega,[21] põhineb õigusalase koostöö „nurgakivina“ liikmesriikide vastastikuse usalduse põhimõttel[22] ning selle eesmärk on aidata kujundada Euroopa Liit vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks.[23] Selle põhimõtte kohaselt peavad liikmesriigid eelkõige seoses vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva alaga üldiselt eeldama, et kõik ülejäänud liikmesriigid järgivad liidu õigust ja eriti liidu õiguses tunnustatud põhiõigusi.[24] Võib kindlalt väita, et vastastikune tunnustamine on tõenäoliselt ELi kõige konkreetsem panus ELi liikmesriikide õiguskoostöösse ning et selle valdkonna lipulaevaks on raamotsus.[25] Kuivõrd see vastastikune usaldus ei ole pime,[26] on Euroopa Kohus tunnustanud, et vastastikuse usalduse põhimõtte ja sellest tulenevalt vastastikuse tunnustamise suhtes võib kohaldada erandlikel asjaoludel piiranguid.[27]

14 Vt lisaks minu ettepanek kohtuasjas AY (C-268/17, EU:C:2018:317, punkt 42).

15 Välja arvatud erandlikel juhtudel, nagu on selgitatud käesoleva ettepaneku punktis 43.

16 Vt 1. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Leymann ja Pustovarov (C-388/08 PPU, EU:C:2008:669 punkt 51) ning 16. novembri 2010. aasta kohtuotsus Mantello (C-261/09, EU:C:2010:683, punkt 37).

17 Vt 29. juuni 2017. aasta kohtuotsus Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).

18 Vt täpsemalt minu ettepanek kohtuasjas AY (C-268/17, EU:C:2018:317, punkt 45 jj).

19 Raamotsuse artiklis 5 sätestatud tingimused on ammendavad, vt 16. juuli 2015. aasta kohtuotsus Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punkt 36); 28. juuni 2012. aasta kohtuotsus West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, punkt 55) ja 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 38).

20 Vt ka 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 51).

21 Alates 20. veebruari 1979. aasta kohtuotsusest Rewe-Zentral (120/78, EU:C:1979:42, punkt 14, edaspidi „kohtuotsus Cassis de Dijon“).

22 Näib, et Euroopa Kohtu asjades on inglise keeles teinekord kasutatud väljendit „mutual confidence“, mitte „mutual trust“. Vt nt 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 77). Ma saan aru, et neil terminitel on täpselt sama tähendus ning neid võib kasutada sünonüümidena.

23 Vt nt 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 49).

24 Vt selle kohta 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus N.S. jt (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865, punktid 78–80) ning 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, punktid 37–63).

25 Vt ka Jeney, P., „The European Union's Area of Freedom, Security and Justice without the United Kingdom: legal and practical consequences of Brexit“, *ELTE Law Journal*, 2016, lk 117–137, lk 126–127. See autor lisab, et Euroopa vahistamismäärus „on osutunud kõige probleemsemaks vastastikuse tunnustamise instrumendiks“, mille rakendamisel ja tõlgendamisel teevad jätkuvalt muret selle kasutamise proportsionaalsus, põhiõiguslike garantiide puudumine ning täitmata jätmise põhiõiguslike aluste puudumine.

26 Vt Lenaerts, K., „La vie après l'avis: exploring the principle of mutual (yet not blind) trust“, 54 *Common Market Law Review* 2017, lk 805–840, lk 806.

27 Vt 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (Euroopa Liidu ühinemine EIÕKga) (EU:C:2014:2454, punkt 191).

43. Eelkõige, mis puudutab raamotsust, on selliseid piiranguid põhjapaneva kohtuotsuse Aranyosi ja Căldăraru [28] kohaselt võimalik kohaldada siis, kui valitseb ebainimliku või alandava kohtlemise tegelik oht harta [29] artikli 4 tähenduses tulenevalt kinnipidamistingimustest vahistamismääruse teinud liikmesriigis. Selleks peab vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus kõigepealt tuginema objektiivsetele, usaldusväärsetele, täpsetele ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmetele kinnipidamistingimuste kohta vahistamismääruse teinud liikmesriigis, millest ilmneb, et puudused on süstemaatilised või üldised või puudutavad teatavaid isikute rühmi või teatavaid kinnipidamisasutusi. [30] Järgmise sammuna, kui sellise ohu olemasolu on kindlaks tehtud, peab vahistamismäärust täitev õiguskaitseasutus konkreetselt ja täpselt hindama, kas on piisavalt alust arvata, et puudutatud isikul on vahistamismääruse teinud liikmesriigis kavandatava kinnipidamise tingimuste tõttu selline oht olemas. [31]

44. Seoses käesoleva asjaga on eelotsusetaotlusest ilmne, et ühtegi Euroopa vahistamismääruse täitamata jätmise kohustuslikku ega vabatahtlikku alust ei ole. Lisaks, mis puudutab kinnipidamise tingimusi, näib, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on hoolikalt läbi viinud kaheastmelise analüüsi vastavalt käesoleva ettepaneku eelmises punktis kirjeldatud nõuetele ning tulnud järeldusele, et peale Brexiti tagajärgede puuduvad muud probleemid harta artikliga 4. [32]

45. Seda kajastab otseselt ka eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimese küsimuse sõnastus, milles ta märgib, et tagaotsitava üleandmine oleks *muidu* nõutav. Seega, kui Ühendkuningriigi väljaastumisteade puuduks, otsustaks eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Iirimaa peab Euroopa vahistamismäärused R O suhtes täide viima.

ELL artikli 50 mõju

46. Järgmisena tuleb kaaluda küsimust, kas Ühendkuningriigi poolt ELL artikli 50 alusel Euroopa Ülemkogule esitatud teatel tema kavatsuse kohta Euroopa Liidust välja astuda on mingit tähtsust eeltoodu suhtes selles tähenduses, et vahistamismäärust täitva kohtu õiguslikku hinnangut tuleks sellest teatest tulenevalt mingis osas muuta.

– ELL artikkel 50

47. ELL artikkel 50, mis täiendab ELL artiklit 53, mille kohaselt nimetatud alusleping on sõlmitud määramata tähtajaks, selgitab, et iga liikmesriik võib otsustada EList välja astuda [33], ja rõhutab, et Euroopa Liit põhineb vabatahtlikul osalemisel. [34] ELL artikli 50 lõige 2 näeb selleks ette menetluse: kõigepealt peab asjaomane liikmesriik teatama oma kavatsusest välja astuda Euroopa Ülemkogule.

28 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198). Normatiivsel tasandil tuleneb see Euroopa Kohtu jaoks raamotsuse artikli 1 lõikest 3, mille kohaselt raamotsus ei mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on kirja pandud Euroopa Liidu lepingu artiklis 6, vt eelkõige punktid 74 ja 83 jj ning samuti kohtuotsuse põhjendused. Vt samuti 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus ML (kinnipidamistingimused Ungaris) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punkt 117); 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus LM (kohtusüsteemi puudused) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punktid 47, 59, 73 ja 79) ning kohtujurist Tanchevi ettepanek samas kohtuasjas LM (C-216/18 PPU, EU:C:2018:517, punktid 5, 55, 59 ja 121).

29 See on absoluutne säte, mille suhtes erandid ei ole võimalikud, vt 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punktid 85 ja 86, milles viidatakse konkreetselt EIÕK artiklile 3 ja artikli 15 lõikele 2). See on õigusriigi toimimise aluspõhimõte.

30 Vt 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 89). Lisaks (riigisisestele või rahvusvahelistele, eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohtu) kohtuotsustele võib sellist teavet saada rahvusvaheliste organisatsioonide otsustest, aruannetest ja muudest dokumentidest, mille puhul on juhtiv roll Euroopa Nõukogu piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise ja karistamise tõkestamise Euroopa komiteel, mis haldab nimetatud konventsiooni.

31 Vt 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 92).

32 Ta tõstatas seoses sellega probleemi, et R Od võidakse üleandmise korral vangistuses ebainimlikult või alandavalt kohelda, millega seoses vahistamismääruse teinud kohus andis teavet, kuidas seda ohtu on võimalik maandada. Saan aru, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on selle teabega nõustunud, kuivõrd ta ei esita harta artikli 4 kohta eraldi küsimust, vaid ainult viitab sellele möödaminnes seoses küsimusega Ühendkuningriigi EList väljaastumise kohta.

33 Loomulikult, nagu on märgitud ELL artikli 50 lõikes 1, vastavalt omaenda põhiseaduslikele nõuetele.

34 Vt ka Hillion, Chr., „Withdrawal under Article 50 TEU: an integration-friendly process“, 55 *Common Market Law Review* 2018, number 2/3, lk 29–56, lk 53.

Euroopa Ülemkogult saadud suuniste kohaselt räägib liit seejärel selle riigiga läbi ja sõlmib lepingu, milles sätestatakse riigi väljaastumise kord, võttes arvesse tema ja liidu tulevaste suhete raamistikku.[35] Selle kokkuleppe sõlmib seejärel Euroopa Liidu nimel nõukogu, tehes otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist.

48. ELL artikli 50 lõige 3 täpsustab, et aluslepingute (see tähendab liidu õiguse tervikuna) kohaldamine asjaomase liikmesriigi suhtes lõpeb väljaastumislepingu jõustumise kuupäeval või lepingu puudumisel kahe aasta möödumisel ELL artikli 50 lõikes 2 osutatud teatest, kui Euroopa Ülemkogu kokkuleppel asjaomase liikmesriigiga ei otsusta ühehäälselt seda tähtaega pikendada.

49. Kuna väljaastumisleping[36] üldiselt puudub ning eelkõige kuna puuduvad eeskirjad üleandmise või väljaandmise menetluse kohta ELi ja Ühendkuningriigi vahel, tuleb lähtuda kaheaastasest perioodist pärast teate esitamist, mis tähendab, et kui olukord ei muutu, astub Ühendkuningriik 29. märtsil 2019 Euroopa Liidust välja. Peame lähtuma sellest eeldusest, kuna see on põhisstsenaarium. Kõike muud tuleb lugeda tähtedest. Ning näib, et need tähed ei ole Euroopa lipu omad.

– *Tegemist ei ole abstraktse kriteeriumiga*

50. R O väidab, et Ühendkuningriigi 29. märtsi 2017. aasta väljaastumisteade kujutab sellisena endast erandlikku asjaolu, mis toob kaasa asjaomaste Euroopa vahistamismääruste täitmata jätmise.[37] Tema sõnul on väljaastumisteatega vastastikune usaldus „lõplikult murenenud“[38]. R O väidab, et sellest tulenevalt ei kuulu Ühendkuningriigi tehtud Euroopa vahistamismäärused enam täitmisele.

51. Ma ei nõustu sellise põhjendusega, mis läheb väljaastumisteate tõlgendamisel kaugemale mis tahes võimalikust õiguslikust tõlgendusest.

52. Euroopa Liidust väljaastumine, ehkki kõigil asjaomastel osapooltel ei ole seda võib-olla kõige meeldivam alla neelata,[39] on konkreetselt ette nähtud ELL artiklis 50. Kuigi aluslepingute,[40] mis põhinevad ühistel väärtustel,[41] ajaloo ja eesmärkide kontekstis kujutab ELL artikkel 50 endast kindlasti erandit, jääb siiski faktiks, et selline artikkel on olemas ja liikmesriigid võivad sellele tugineda.

53. Kui lugeda väljaastumisteade ise erandlikuks asjaoluks, mis murendab lõplikult igasuguse vastastikuse usalduse, siis hinnatakse sellega vääralt liikmesriigi väljaastumise põhjuseid ning kaotatakse kõnealuselt sättelt igasugune kasulikkus.

35 Selle lepingu üle tuleb läbi rääkida vastavalt ELTL artikli 218 lõikele 3. Paljud tegelikku menetlust puudutavad õigusküsimused on endiselt lahtised, vt nt Łazowski, A., „Be Careful What You Wish for: Procedural Parameters of EU Withdrawal“, teoses C. Closa (ed.), *Secession from a Member State and Withdrawal from the European Union*, Cambridge University Press, Cambridge, 2017, lk 234–256, lk 241, ja Eeckhout, P., Frantziou, E., „Brexit and Article 50 TEU: a constitutionalist reading“, 54 *Common Market Law Review*, 2017, lk 695–734.

36 Eksisteerib pelgalt lepingu eelnõu, mille on koostanud Ühendkuningriigiga ELL artikli 50 alusel korraldatavate läbirääkimiste ettevalmistamise ja pidamise töörühm. See saadeti 27 Euroopa Liidu liikmesriigile, Euroopa Parlamendi Brexiti juhtrühmale ning avaldati töörühma veebisaidil 19. märtsil 2018, et „tuua esile […] edasiminek 16.–18. märtsil 2018 peetud läbirääkimiste voorus“. See on kättesaadav: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/draft_agreement_coloured.pdf. On selge, et tegemist on töödokumendiga ja edenemisaruandega, mis avaldatakse läbipaistvuse huvides. Samuti kehtib selle suhtes tingimus, et „milleski ei ole kokku lepitud, kuni kõiges ei ole kokku lepitud“. Need mõlemad põhimõtted on sätestatud Euroopa Ülemkogu 29. aprillil 2017 ELL artikli 50 lõike 2 alusel vastu võetud „Suunised pärast Ühendkuningriigilt EL lepingu artikli 50 kohase teate saamist“ (EUCO XT 20004/17) punktis 2 kui „üldpõhimõtted“, nimetatud suunised on avaldatud: http://www.consilium.europa.eu/media/21763/29-euco-art50-guidelinesen.pdf.

37 Eeldatavasti tugineb R O oma seisukohas raamotsuse artikli 1 lõikele 3, nagu Euroopa Kohus tegi 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsuses Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198).

38 R O sõnastuses.

39 Alustades asjaomasest liikmesriigist, tema ettevõtjatest ja kodanikest ning jätkates liidu ja tema liikmesriikide ning nende ettevõtjate ja kodanikega ning lõpetades liidu mis tahes õigusaktidest tulenevaid õigusi kasutavate kolmandate riikide kodanikega.

40 Millega püütakse luua üha tihedamat Euroopa rahvaste liitu (ELL põhjendus 13) ja mis põhinevad ühistel väärtustel (ELL artikkel 2) ning millel on mitu eesmärki (ELL artikkel 3 – kusjuures neli põhieesmärki on luua vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev sisepiirideta ala, siseturg, majandus- ja rahaliit ning ühine välisesindamine), mis saavutatakse terve rea EL toimimise lepingus loetletud poliitikate abil.

41 ELL artikkel 2.

54. Lisaks oleks meelevaldne kategooriliselt otsustada, et käesolevas asjas tekkinud olukorda tuleks kohelda erinevalt sellisest olukorrast, kus Euroopa vahistamismäärus on tehtud just enne väljaastumisteate esitamise kuupäeva.[42]

55. R O pakutud lahendus tooks sisuliselt kaasa raamotsuse sätete üldise ühepoolse[43] peatamise alates väljaastumisteate esitamise kuupäevast. See oleks vastuolus raamotsuse aluseks oleva põhimõttega, mida on kirjeldatud selle põhjenduses 10, ja mille kohaselt võib Euroopa vahistamismääruse mehhanismi kohaldamise peatada ainult siis, kui üks liikmesriik on raskelt ja jätkuvalt rikkunud Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõikes 1 sätestatud põhimõtteid ja kui rikkumise on nimetatud lepingu artikli 7 lõike 1 alusel kindlaks teinud nõukogu ja sellel on artikli 7 lõikes 2 sätestatud tagajärjed[44]. Samuti ei oleks see kooskõlas liidu õiguse üldpõhimõttega, et liikmesriigid ei või peatada liidu õiguse sätete kohaldamist.

56. Seetõttu ei kujuta pelk väljaastumisteate esitamine endast erandlikku asjaolu, mis oleks aluseks Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmisele.

Konkreetsed küsimused pärast üleandmist

57. High Court (kõrge kohus, Iirimaa) viitab neljale R O tõstatatud liidu õiguse küsimusele, mis tekivad teoreetiliselt[45] pärast üleandmist ning oluliselt pärast 29. märtsi 2019. Need on: esiteks, kas R O-l võib olla vastavalt raamotsuse artiklile 26 õigus varem vahi all viibitud aja mahaarvamisele karistusest; teiseks, raamotsuse artiklis 27 sõnaselgelt sätestatud erikohustuse reegli järgimine; kolmandaks, Ühendkuningriigi suhtes kehtiv keeld anda ta edasi üle kolmandale riigile[46] ja neljandaks tema hartast tulenevate põhiõiguste austamine. R O lisab üldise märkusena, et ehkki tal oleks kahtlemata võimalik pöörduda vajaduse korral Ühendkuningriigi kohtutesse kõigis neis neljas küsimuses, jääks ta siiski ilma võimalusest, et need liidu õiguse küsimused lahendatakse lõplikult Euroopa Kohtus.

58. Seevastu Iirimaa minister, Ühendkuningriik ja komisjon ei näe ühtegi takistust Euroopa vahistamismääruse täitmiseks. Samuti ei näe neid Rumeenia valitsus.

– *Brexit tähendab Brexitit*[47]

59. Kui liikmesriik on Euroopa Liidust välja astunud ja puuduvad asjaomased eeskirjad, ei kuulu raamotsus selles riigis enam kohaldamisele.[48] Sellest tuleneb loomulikult, et sellele riigile ei ole raamotsuses sätestatud kohustused enam siduvad ning samuti ei saa ta kasutada selles ette nähtud õigusi. Teine loomulik tagajärg on, et isikud ei saa enam tugineda neile raamotsuses antud õigustele suhetes selle endise liikmesriigiga, kelle suhtes raamotsus enam ei kehti.[49]

42 Kujutlegem, et Euroopa vahistamismääruse täitmine R O suhtes oleks toimunud 28. märtsil 2017. Väljaastumisteate puudumisel oleks eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa vahistamismääruse täitnud. Ent sellise isiku olukord pärast üleandmist ei oleks erinenud käesolevas asjas käsitletava isiku omast.

43 Isegi kui see oleks nagu käesolevas asjas Ühendkuningriigi poolt tahtmatu.

44 Vt sellega seoses 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus LM (kohtusüsteemi puudused) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 72).

45 Tuleb rõhutada, et „teoreetiliselt“ on ka eelotsusetaotluse esitanud kohtu seisukoht.

46 Söandan täpsustada, et muule kolmandale riigile, kuivõrd R O viitab ajale pärast 29. märtsi 2019.

47 Ma ei väida, et oleksin selle väljendi ise välja mõelnud, ega omista sellele ka tavaliselt kasutatavat tähendust, nagu on näha käesolevas osas.

48 Ent vastavalt riigisisesele kriminaalõigusele võivad *vahistamismääruse teinud* liikmesriigi (käesolevas asjas Ühendkuningriigi) asutused olla kohustatud pärast üleandmist kohaldama konkreetses asjas (raamotsuse või riigisisese õiguse) sätteid, mis on üleantud isikule soodsamad.

49 Tuleb siiski rõhutada, et 2018. aasta Euroopa Liidust välja astumise seaduse (European Union (Withdrawal) Act 2018), mille kuninganna kinnitas 26. juunil 2018, artikli 2 lõikes 1 on sätestatud, et „ELi õigusel põhinevad riigisisesed õigusaktid jäävad väljaastumispäeval ja pärast seda *riigisiseses õiguses* kehtima vahetult väljaastumispäevale eelnenud päeval kehtinud redaktsioonis“. Kohtujuristi kursiiv. 2018. aasta Euroopa Liidust väljaastumise seadus on avaldatud aadressil http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/16/pdfs/ukpga_20180016_en.pdf.

60. See on ikka nii olukorras, kus osalisriik astub organisatsioonist, konventsioonist või muust koostööraamistikust välja. Organisatsiooniga seotud õigused ja kohustused algavad ja lõpevad koos selle liikmesusega. Kuivõrd ELi liikmesus on põhimõtteliselt ette nähtud tähtajatult,[50] on liidu õigusest tulenevate õiguste (ja kohustuste) kestus põhimõtteliselt sama, mis ELi liikmesusel. Nii ei saa näiteks füüsilised ja juriidilised isikud enam tugineda endiste liikmesriikide vastu siseturu põhivabadustele. Nad ei saa enam kaubelda, töötada ega reisida nagu varem. Selles ongi ilmselt liikmesriigi sellisest organisatsioonist nagu Euroopa Liit välja astumise mõte: mitte olla enam seotud kohustustega. Mündi teine pool on möödapääsmatult ja potentsiaalselt pöördumatult õiguste kaotamine.

61. Raamotsus ei ole erand sellest üldisest asjade korraldusest.[51]

– *Vastastikust usaldust ei kahjustata*

62. Seevastu niikaua, kui riik on endiselt Euroopa Liidu liige, on liidu õigus kohaldatav. Ma ei näe põhjust, miks ei peaks käesolevas asjas kehtima raamotsuse sätted ning eelkõige üleandmise kohustus.

63. Pean siin kõigepealt rõhutama, et R O väiteid ei toeta konkreetsed tõendid. Ei ole võimalik tuvastada, kas need mured on reaalsed või hüpoteetilised. Seda tunnistab ka eelotsusetaotluse esitanud kohus ise.

64. Õiguslikku olukorda Ühendkuningriigi ja Iirimaa vahel reguleerib üleandmise osas endiselt raamotsus, mis vastavalt eespool märgitule ning Euroopa Kohtu poolt korduvalt rõhutatule põhineb vastastikusel usaldusel.[52] Olukord oleks teisiti ainult siis, kui see vastastikune usaldus kaoks.

65. Puuduvad igasugused konkreetsed märgid, et väljaastumisteatele eelnenud, selle põhjustanud või pärast seda ilmnenud poliitilised asjaolud oleksid sellised, et neist tulenevalt ei austataks enam raamotsuse sisu ega hartas sätestatud põhiõigusi.[53] Nagu Iirimaa minister õigesti märgib, on Ühendkuningriik otsustanud EList välja astuda, aga mitte loobuda õigusriigist ega põhiõiguste kaitsest. Seetõttu pole põhjust seada kahtluse alla Ühendkuningriigi jätkuvat tahet järgida põhiõigusi.[54]

50 Vt ELL artikkel 53.

51 Ilmselt ei tähenda see, et ELi ja Ühendkuningriigi brexitijärgse suhte, milline see ka ei oleks, õiguslik reaalsus karistusõiguse valdkonnas, kuhu raamotsus kuulub, ei oleks keerukas, vt selles kontekstis Mitsilegas, V., „Cross-border criminal cooperation after Brexit“, teoses: M. Dougan (ed.), *The UK after Brexit*. Legal and policy challenges, intersentia, Cambridge, Antwerp, Portland 2017, lk 203–221, lk 217.

52 Vastastikust usaldust peetakse laialdaselt – ja põhjendatult – vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala DNA osaks, Vt Labayle, H., „Faut-il faire confiance à la confidence mutuelle“, teoses K. Lenaerts (ed.), Liber Amicorum *Antonio Tizzano, De la Cour CECA à la Cour de l'Union*: le long parcours de la justice européenne, G. Giappichelli Editore, Torino 2018, lk 472–485, lk 479.

53 Otse vastupidi. Koos Ühendkuningriigi 29. märtsi 2017. aasta väljaastumisteatega Euroopa Ülemkogu eesistujale saadetud kirjas rõhutas peaminister oma soovi saavutada „sügav ja eriline partnerlus“ ELi ja Ühendkuningriigi vahel pärast viimase väljaastumist. Ta lisas, et „[m]e soovime tagada, et Euroopa jääb tugevaks ja jõukaks ning on võimeline levitama oma väärtusi, täitma maailmas juhirolli ning kaitsma end julgeolekuohtude eest. Me soovime, et Ühendkuningriik täidaks tänu sügavale ja erilisele partnerlusele tugeva Euroopa Liiduga *täielikult oma rolli nende eesmärkide saavutamisel*“. Kohtujuristi kursiiv. Lisaks rõhutas ta eraldi, et EL ja Ühendkuningriik „peavad jätkama koostööd edendamaks ja kaitsmaks meie Euroopa väärtusi. Võib-olla rohkem kui kunagi varem vajab maailm Euroopa liberaalseid ja demokraatlikke väärtusi“. Väljaastumisteadet sisaldav kiri on kättesaadav lehel: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/604079/Prime_Ministers_letter_to_European_Council_President_Donald_Tusk.pdf. Ei saa väita, et Ühendkuningriigi seisukoht oleks pärast väljaastumisteadet muutunud.

54 Lisaks juhtis Ühendkuningriigi esindaja kohtuistungil Euroopa Kohtu tähelepanu sellele, et Ühendkuningriik on Euroopa Nõukogu asutajaliige ning üks esimesi riike, mis ratifitseeris EIÕKi. Lisaksin, et ehkki endine Ühendkuningriigi siseminister kutsus veel sedavõrd äsja kui 2016. aastal Ühendkuningriiki EIÕKst välja astuma (vt https://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-eu-referendum-36128318 ja https://www.theguardian.com/politics/2016/apr/25/uk-must-leave-european-convention-on-human-rights-theresa-may-eu-referendum), ei paista praegune valitsuse poliitika seda seisukohta toetavat (vt https://www.thetimes.co.uk/article/uk-would-not-leave-human-rights-court-if-conservatives-re-elected-3rpblw9zp).

66. Lisaks, kui riik ei ole enam ELi liige ja raamotsus ei ole talle enam siduv, ei tähenda see, et muud eeskirjad ei oleks kohaldatavad. Endiselt kehtivad (täielikult) riigisisese 2003. aasta väljaandmisseaduse [55] sätted. [56] Lisaks sellele on Ühendkuningriik näiteks 1957. aasta väljaandmise Euroopa konventsiooni [57] osalisriik ning samuti on talle siduv EIÕK. Väljaandmise konventsioon sisaldab ka erikohustuse reeglit [58] ning samuti sätet, mis põhimõtteliselt keelab edasise väljasaatmise kolmandasse riiki. [59]

67. Selles kontekstis ei tohi unustada, et empiiriliselt on riigisisesed õigusasutused esitanud harva eelotsusetaotlusi nende raamotsuse sätete suhtes, mis käsitlevad olukorda pärast üleandmist. [60]

68. Lisaks tuleb rõhutada, et ka seoses väljaandmistega mitte-ELi riikidesse [61] kohaldab Euroopa Kohus aluslepingu kodakondsuse ja diskrimineerimiskeelu sätteid ning harta sätteid tõlgendades neidsamu kohtuotsuses Aranyosi ja Căldăraru [62] väljendatud põhimõtteid. [63]

69. Kui kohaldada käesolevas asjas rangemaid kriteeriume, tähendaks see, et R O suhtes kohaldatakse tugevamat kaitset kui siis, kui ta antaks välja mitte-ELi riiki. See ei oleks loogiline.

70. Seetõttu soovitan lähtuda järgmisest kriteeriumist: Euroopa vahistamismääruse täitmise ajal võivad vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusasutused *eeldada*, et vahistamismääruse teinud liikmesriik järgib üleantava isiku suhtes raamotsuse materiaalõiguslikku sisu, sealhulgas pärast üleandmist ka siis, kui vahistamismääruse teinud liikmesriik on Euroopa Liidust välja astunud. Sellisele eeldusele võib tugineda, kui teised rahvusvahelised instrumendid on EList välja astunud liikmesriigi suhtes endiselt kohaldatavad. Ainult siis, kui esinevad vastupidised konkreetsed tõendid, võivad liikmesriigi õigusasutused otsustada vahistamismäärust mitte täita.

71. Vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusasutused on kohustatud läbi viima eelnimetatud analüüsi. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt eelotsusetaotluses esitatud selge teabe kohaselt ei ole käesolevas asjas ühtegi põhjust, miks ei peaks käesolevat Euroopa vahistamismäärust täitma.

Euroopa Kohtu pädevus

72. Lõpuks peaksime analüüsima tagajärgi, mis tulenevad sellest, et Euroopa Kohtul puudub pädevus raamotsuse sätete tõlgendamisel.

55 Nagu käesoleva ettepaneku osas „Õiguslik raamistik“ viidatakse, võeti sellega Ühendkuningriigi õigusse üle raamotsuse sätted.

56 Vt 2018. aasta Euroopa Liidust väljaastumise seaduse artikli 2 lõige 1. Loomulikult tuleb seda sätet vaadata kontekstis ning selle suhtes kehtivad kõik nimetatud seaduse teised artiklid (paljude muude hulgas sellistes küsimustes nagu ülimuslikkus, kehtima jääva liidu õiguse staatus ja tõlgendamine ning väljaastumislepingu rakendamine).

57 Väljaandmise Euroopa konventsioon. Tekst avaldatud: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/024.

58 Väljaandmise Euroopa konventsiooni artikkel 14.

59 Väljaandmise Euroopa konventsiooni artikkel 15. Ei saa eitada, et see konventsioon võib olla olulisel määral vähem tõhus kui raamotsus (vt Euroopa Nõukogu konventsioonide kohta üldiselt Davidson, R., „Brexit and criminal justice: the future of the UK's cooperation relationship with the EU“, *Criminal Law Review* 2017, lk 379–395, lk 385). Ent see on väljaastumise protsessis loomulik, kuna on niigi selge, et sel konventsioonil kui rahvusvahelise avaliku õiguse instrumendil ei ole sama mõju, mis on liidu õiguse aktil.

60 Vt 1. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Leymann ja Pustovarov (C-388/08 PPU, EU:C:2008:669) ning 28. juuni 2012. aasta kohtuotsus West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404).

61 Liidu õiguses hõlmab raamotsuse alusel üleandmine olukorda kahe liikmesriigi vahel, samas kui väljaandmine üldiselt hõlmab olukorda liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel. Ent kui kolmandad riigid on tihedalt ELiga seotud, nagu seda on näiteks Euroopa Majanduspiirkonna riigid, kasutatakse mõistet „üleandmismenetlus“. Vt nt Euroopa Liidu liikmesriikide ning Islandi ja Norra vahelist üleandmismenetlust käsitlev Euroopa Liidu ning Islandi Vabariigi ja Norra Kuningriigi vaheline leping, ELT 2006 L 292, lk 2. See leping ei ole veel jõustunud (vt käesoleva ettepaneku 79. joonealune märkus).

62 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198).

63 Vt 6. septembri 2016. aasta kohtuotsus Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, punktid 56–58).

73. See küsimus on suhteliselt selgepiiriline, kuna seda on kõige parem analüüsida, vaadates minevikku, mitte tulevikku.[64]

74. Raamotsus võeti vastu 13. juunil 2002 lähtudes asjaomastest sätetest[65] Euroopa Liidu lepingus, mida oli enne seda viimati muudetud Amsterdami lepinguga,[66] see tähendab niinimetatud „kolmanda samba" aktina. Selle samba alusel toimuv menetlus oli valdavalt valitsustevaheline. Seega oli komisjoni roll võrreldes Euroopa Ühenduse asutamislepinguga oluliselt väiksem, nõukogus oli valdav ühehäälne hääletamine, Euroopa Kohtu pädevust piirati ning lisaks tollal kohaldatava ELL artikli 35 kohaselt pidi iga üksik liikmesriik eraldi deklareerima, kas ta nõustub sellega.[67] Ei Ühendkuningriik ega muuseas ka Iirimaa ei ole sellist deklaratsiooni esitanud.[68]

75. Järelikult ei oleks käesolev asi enne Lissaboni lepingu jõustumist saanud Euroopa Kohtusse jõuda.[69] Samuti ei oleks Ühendkuningriigi kohus saanud esitada eelotsusetaotlust. Ning ometi ka tollases mitte nii väga kauges minevikus kehtis Euroopa Liidus kindlalt õigusriik, sealhulgas kohtusse pöördumise õigus.

64 Võimalike stsenaariumide kohta seoses kohtuliku kontrolliga vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala valdkonnas pärast Brexitit vt Curtin, D., „Brexit and the EU Area of Freedom, Security", teoses F. Fabbrini, *The law and politics of Brexit*, OUP, Oxford, 2017, lk 183–200, lk 186 ja 187, ning Weyembergh, A., „Consequences of Brexit for European criminal law", *New Journal of European Criminal Law*, 2017, lk 284–299, lk 295–296. Seoses Ühendkuningriigist pärinevate eelotsusetaotlustega vt Knaier, R., Scholz, M., „Rechtsschutz in Großbritannien und der EU nach dem „Brexit"", *Europäisches Wirtschafts- und Steuerrecht*, 2018, lk 10–17, lk 15–16. Seoses vaidluste lahendamisega üldiselt ELi ja Ühendkuningriigi vahel vt Fennelly, N. „Brexit: legal consequences for the EU. Dispute-settling between the EU and the UK", 18 *ERA Forum*, 2018, lk 493–511.

65 Artikli 31 punktid a ja b ning artikli 34 lõike 2 punkt b.

66 „Amsterdami" õiguslik režiim kehtis 1. maist 1999 kuni 31. jaanuarini 2003. Lühikese ülevaate selle režiimi kohta annab Peers, S., „*EU Justice and Home Affairs Law*" (*Volume II*: EU Criminal Law, Policing, and Civil Law), 4th ed., OUP, Oxford, 2016, lk 14–22.

67 Vt ELL endise artikli 35 lõige 2: „Liikmesriik saab Amsterdami lepingu allakirjutamise ajal või mis tahes ajal pärast seda tehtud deklaratsiooniga aktsepteerida Euroopa Kohtu pädevust teha lõikes 1 piiritletud eelotsuseid". Vt ka ELL endise artikli 35 lõige 3, mille kohaselt sellises deklaratsioonis tuli täpsustada, kas ainult kohtud, kelle otsuste peale ei saa edasi kaevata, või kõik kohtud võivad esitada küsimusi Euroopa Kohtule.

68 Vt *a contrario* loetelu, mis on avaldatud ELT 2010 L 56, lk 14. Üheksateist liikmesriiki olid aastate jooksul pärast jõustumist deklaratsiooni esitanud: kaksteist (tollasest viieteistkümnest) Amsterdami lepingu aegsest liikmesriigist (kõik peale Ühendkuningriigi, Iirimaa ja Taani) ning seitse kaheteistkümnest liikmesriigist, mis ühinesid liiduga 2004. ja 2007. aastal (kõik peale Eesti, Poola, Slovakkia, Bulgaaria ja Malta). Vt ka Grzelak, A., „Aspekty prawne jurysdykcji Trybunału Sprawiedliwości WE do orzekania w trybie prejudycjalnym w III filarze UE (interpretacja art. 35 ust. 1-4 TUE)", teoses J. Barcz, A. Gajda, A. Grzelak, T. Ostropolski (eds), *Postępowanie prejudycjalne w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości Unii Europejskiej*, LexisNexis, Warsawa 2007, lk 19–42, lk 29.

69 Mitte ka viis aastat pärast selle lepingu jõustumist, vt käesoleva ettepaneku punkt 76.

76. Alles koos Lissaboni lepingu, see tähendab praegu kehtiva esmase õiguse jõustumisega [70] või veel täpsemalt viis aastat pärast seda [71] omandas Euroopa Kohus täieliku pädevuse raamotsuse tõlgendamiseks. Nagu on hästi teada, loobuti selle lepinguga kolme samba süsteemist ning viidi vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala põhiseaduslikule alusele [72] selles tähenduses, et nüüd kehtivad nimetatud valdkonnas taolised riigiülesed aluspõhimõtted nagu seadusandlik tavamenetlus [73] ning Euroopa Kohtu täielik jurisdiktsioon [74].

77. Kokkuvõttes ma ei näe, et Euroopa Kohtu pädevuse puudumine pärast 29. märtsi 2019 kujutaks endast takistust R O üleandmisele Ühendkuningriigile.

Lõppmärkused

78. Käesolevas ettepanekus esitatud analüüsist ilmneb, et Ühendkuningriigi tehtud Euroopa vahistamismääruse täitmine peaks jätkuma raamotsuse alusel samamoodi nagu siis, kui Ühendkuningriik ei oleks ELL artikli 50 alusel teatanud Euroopa Ülemkogule oma kavatsusest lahkuda EList. Käesolev asi ei käsitle seega võimalikke ülemineku- või rakendamisperioodi keerukusi, kuna praegu (veel) õiguslikult ei eksisteeri sellist perioodi. Järelikult ei saa ELi rikkalikele kogemustele üleminekuperioodide osas, mis ei ole oma paljudes vormides [75] liidu õiguses midagi uut, [76] praegusel ajahetkel tugineda. [77]

70 1. detsembril 2009.

71 Tulenevalt protokolli (nr 36) üleminekusätete kohta artikli 10 lõigetest 1 ja 3 jäi kuni 30. novembrini 2014 kõikide liikmesriikide, välja arvatud Ühendkuningriigi suhtes Euroopa Kohtu volitusi reguleerima ELL endine artikkel 35. Vt täpsemalt Lenaerts, K. „The contribution of the European Court of Justice to the area of freedom, security and justice“, 59 *International and Comparative Law Quaterly* 2010, lk 255–301, lk 269–270. Ühendkuningriigi suhtes reguleerivad olukorda protokolli (nr 36) artikli 10 lõiked 4 ja 5. Selle sätte kohaselt kasutas Ühendkuningriik oma loobumisõigust ja teatas 24. juuli 2013. aasta kirjaga nõukogu eesistujale, et ei nõustuta ELi institutsioonide pädevusega võtta liidu õigusakte politseikoostöö ja kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö valdkonnas, mis on vastu võetud enne Lissaboni lepingu jõustumist (vt nõukogu 26. juuli 2013. aasta dokument 12750/13, Ühendkuningriigi teade vastavalt EL lepingu ja EL toimimise lepingu protokolli nr 36 artikli 10 lõikele 4). Seejärel nõustus Ühendkuningriik uuesti 35 meetmega, millest ta varem oli loobunud (vt nõukogu 27. novembri 2014. aasta dokument 15398/14, Ühendkuningriigi teade vastavalt EL lepingu ja EL toimimise lepingu protokolli nr 36 artikli 10 lõikele 5 ning nõukogu 1. detsembri 2014. aasta otsus 2014/857/EL, milles käsitletakse Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi teatamist oma soovist osaleda teatavates Schengeni *acquis*' sätetes, mis sisalduvad politseikoostöö ja kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö valdkonnas vastu võetud liidu õigusaktides, ning millega muudetakse otsuseid 2000/365/EÜ ja 2004/926/EÜ (ELT 2014 L 345, lk 1)). Raamotsus on üks neist meetmetest. Seega on alates 1. detsembrist 2014 Euroopa Kohtul pädevus lahendada Ühendkuningriigist pärinevaid eelotsusetaotlusi, mis puudutavad raamotsust. Üsnagi keeruka osalemis- ja loobumismenetluse kohta vt Mitsilegas, V., „European criminal law after Brexit“, 28 *Criminal Law Forum*, 2017, lk 219–250, lk 224–226, ja Ambos, K., „Brexit und Europäisches Strafrecht“, *Juristenzeitung* 14/2017, lk 707–713, lk 710.

72 Lissaboni lepinguga ellu viidud täieliku põhiseadustamise kohta vt Mitsilegas, V., *„EU criminal law after Lisbon*“, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2016, lk 4–52.

73 Välja arvatud mõned erandid nagu ELTL artikkel 86 Euroopa Prokuratuuri kohta või ELTL artikli 87 lõige 3 politsei operatiivkoostöö kohta.

74 Välja arvatud ELTL artikli 276 piirangud, millel ei ole aga käesolevas kohtuasjas tähtsust.

75 Olgu siis seoses esmase (nt liitumislepingud) või teisese (põhinäide: ELTL artikli 288 lõike 2 alusel vastu võetud direktiivide ülevõtmine) õigusega.

76 Vt konkreetselt Brexiti kontekstis, Dougan, M., „An airbag for the crash test dummies? EU–UK negotiations for a post-withdrawal “status quo” transitional regime under Article 50 TEU“, 55 *Common Market Law Review* 2018, number 2/3, lk 57–100, lk 83.

77 Üleminekuperioodide kohta liidu õiguses vt Kalėda, S. L., „Przejęcie prawa wspólnotowego przez nowe państwo członkowskie“. *Zagadnienia przejściowe oraz międzyczasowe, Prawo i Praktyka Gospodarcza*, Warsawa, 2003, lk 237–240.

79. Brexit on liidu õiguse jaoks *terra incognita*.[78] On vähe teada, milline saab olema ELi ja Ühendkuningriigi suhe pärast 29. märtsi 2019, seda nii üldiselt kui ka konkreetselt Euroopa vahistamismäärusega loodud süsteemi osas.[79] Kindel on see, et mingil ajal pärast EList väljaastumist peab tõusuvesi pöörduma. Liidu õigus hakkab mööda jõgesid tagasi, suudmealalt eemale voolama.[80]

80. Ent käesoleva asja puhul on olukord endine.

81. Tuleb samuti lisada, et Cour de cassation (kassatsioonikohus, Prantsusmaa) ei näinud oma 2. mai 2018. aasta otsuses põhjust menetlust peatada, kuni Euroopa Kohus lahendab veel ühe eelotsusetaotluse, mis käsitleb Brexiti mõju raamotsusele.[81]

82. Seetõttu ma ei näe ühtegi põhjust, miks eelotsusetaotluse esitanud kohus peaks kuidagi muutma oma õiguslikku hinnangut pelgalt seetõttu, et Ühendkuningriik esitas 29. märtsil 2017 väljaastumisteate.

Ettepanek

83. Esitatud kaalutlusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata High Courti (kõrge kohus, Iirimaa) küsimustele järgmiselt:

Olukorras, kus liikmesriik on 1) kooskõlas ELL artikli 50 lõikega 2 teatanud Euroopa Ülemkogule oma kavatsusest Euroopa Liidust välja astuda ning 2) teinud nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta, mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK, vastavate sätete alusel Euroopa vahistamismääruse, nõudes teiselt liikmesriigilt tagaotsitava üleandmist, ei muuda eelnimetatud väljaastumisteade selle teise liikmesriigi õigusasutuste poolt Euroopa vahistamismääruse täitmisel läbi viidava õigusliku hindamise tulemust.

78 Vt Müller-Graff, P.-Chr., „Brexit – die unionsrechtliche Dimension“, teoses M. Kramme, Chr. Baldus, M. Schmidt-Kessel (eds), *Brexit und die juristischen Folgen*, Nomos, Baden-Baden, 2017, lk 33–56, lk 33.

79 Selles suhtes võib ette kujutada palju stsenaariume, näiteks selline ELi ja Ühendkuningriigi erikokkuleppe, nagu on käesoleva ettepaneku 61. joonealuses märkuses viidatud Euroopa Liidu ning Islandi Vabariigi ja Norra Kuningriigi vaheline leping, mis on ELi nimel heaks kiidetud kõigepealt nõukogu 27. juuni 2006. aasta otsusega (ELT 2006 L 292, lk 1) ning pärast Lissaboni lepingu jõustumist, mis nõudis uut heakskiitu, nõukogu 27. novembri 2014. aasta otsusega (ELT 2014 L 343, lk 1). Ent minu parima teadmise kohaselt ei ole see leping seni veel jõustunud. Muu hulgas on selle lepingu artiklis 36 ette nähtud *valitsustevaheline* vaidluste lahendamise menetlus, mis erineb kohtumenetlusest. Muude võimalike stsenaariumide kohta vt House of Lords, „*Brexit*: future UK-EU Security and Police Cooperation“, *Report*, punktid 124–140, avaldatud 16. detsembril 2016, kättesaadav: https://publications.parliament.uk/pa/ld201617/ldselect/ldeucom/77/77.pdf.

80 Neid sõnu võib mõista kui kummardust kadunud Lord Denningile, kes kirjeldas elavalt kohtuotsuses HP Bulmer Ltd & Anor *vs*. J. Bollinger SA & Ors [1974] EWCA Civ 14, et „mis puudutab Euroopa elementi, siis on alusleping nagu tõusuvesi. See tungib jõesuudmetesse ja voolab mööda jõgesid ülespoole. Seda ei saa tagasi hoida“. Kättesaadav: http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/ew/cases/EWCA/Civ/1974/14.htm.

81 Vt Cour de cassationi (kassatsioonikohus, Prantsusmaa) kriminaalkoja 2. mai 2018. aasta kohtuotsus Pourvoi No 18-82167, kättesaadav: https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechExpJuriJudi&idTexte=JURITEXT000036900182&fastReqId=1561028715&fastPos=1.